

10. Чавага М.-К. Войцех Гурецький: «Літературний репортаж. Чим Польща захоплює світ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://choven.org/news/vojtseh-guretskyj-literaturnyj-reportazh-chym-polshha-zahoplyuye-svit>
11. Шабеліст С. В. Літературний репортаж у сучасній українській пресі: теоретико-методологічні аспекти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4298/1/Shebelist.pdf>
12. Шутяк Л. Особливості українського художнього репортажу в контексті «нового журналізму» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/drsk_2014_1-2_32.pdf
13. Ютченко А. Художній репортаж – між правдою і вигадкою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2017/12/28/hudozhniy-reportazh-mizh-faktom-i-vigadkoyu/>

УДК 37.091.212: [316.722:005.336.2]

Добровольська Лариса Пантеліївна

Кандидат педагогічних наук, доцент

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Окса Микола Миколайович

Кандидат педагогічних наук, професор

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ І УЧНІВ В УМОВАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Стаття присвячена розгляду питань інноваційних процесів формування міжкультурної компетентності педагогів і учнів в умовах полікультурного освітнього середовища. Висвітлено досвід упровадження курикулуму як моделі професійного зростання. Підкреслюється, що індивідуальний курикулум допомагає педагогу визначити свої сильні й слабкі сторони, постійно формувати в собі внутрішній стержень особистісного зростання, що є неодмінною умовою досягнення професіоналізму. Наводяться приклади полікультурно-освітнього простору як розвивальної цілісності, структурні компоненти якого використовуються суб'єктами освітнього процесу для засвоєння і трансляції гуманістичних цінностей.

Ключові слова: міжкультурна компетентність, полікультурне освітнє середовище, курикулум, колективна ідентичність, навчально-виховний процес, етнічні спільноти, гуманістичні цінності.

На сучасному етапі українського державотворення реалізація основних положень компетентнішого підходу є одним з шляхів реформування освіти, що сприяє формуванню педагога й випускника Нової української школи. За визначенням Європейського Парламенту та Ради Європи молодь повинна володіти громадянською, соціальною, інформаційно-комунікаційною, мовною, культурною компетентностями, які забезпечують можливість творчого розвитку серед різних культур та здатність до навчання протягом усього життя. Актуальність нашого дослідження полягає в прагненні реалізувати шляхи розвитку Нової української школи, охарактеризувати та обґрунтувати досвід моделювання полікультурно-освітнього збагачувального середовища, що сприяє розв'язанню в пошуково-дослідницькому режимі проблеми «Формування міжкультурної комунікативної компетентності педагогів й учнів». На засадах інноваційних технологій заклад упроваджує багатомовну освіту, що впливає на соціалізацію школяра і його становлення як активного громадянина, сприяє самостійному вивченню мов упродовж життя.

Міжкультурне виховання і освіта виходять з фундаментального методологічного принципу, який гласить про те, що у всіх і кожного є культура як стиль життя, як сукупність менталітету, традицій, аргументу, діалекту, стилю одягу і зачіски, кухні, правил поведінки, пісень, наспівів, сказань, літературних символів, родо-статевих і фізичних даних, відносин, моральних та етнічних цінностей, освіти, трудових навичок, вірування, тільки вона – культура – різна. Не добра вона і погана, висока і низька, повноцінна і неповноцінна, розвинена і нерозвинена, цивілізована і примітивна а різна, несхожа одна на одну, яка має свої позитивні і

негативні якості, достоїнства і вади, сильні і слабкі сторони. Сутність корінної перебудови діяльності школи і вишу та педагогічного спілкування є вибір і використання системи заходів з збереження становлення учня як суб'єкта педагогічних взаємодій (замість існуючого – об'єкта виховання). Теза Г.С.Костюка про те, що людина виступає суб'єктом власної діяльності у тому випадку, якщо вона «цю діяльність планує, передбачає її результат контролює і несе за неї відповідальність» [5, с.156] розкриває сенс здійснення якісно нового педагогічного керівництва і спілкування у розвитку особистості того хто навчається.

Розкриття проблем явищ комунікації та культури ми зустрічаємо у працях філософів XVII-XIX ст. Ю. Габермаса, Г. Гадамера, І. Канта. Ф. Ніцше, П. Сорокіна. І. Фіхте, З. Фрейда, Ф. Шляєрмахера, О. Шпенглера та інших. Саме поняття міжкультурної комунікації виникає в середині XX ст. і пов'язане з іменами таких учених: Е. Голл, К. Клакхон, А. Кребер, Р. Портер, Д. Трагер, Л. Самовар. До цього питання звертались у своїх працях дослідники К. Бергер, С. Гантінгтон, Е. Гірш, Е. Голл, Г. Гофстеде, С. Даль. Різні аспекти формування і розвитку міжкультурної комунікації досліджували такі науковці: П. Донець, В. Манакін, К. Мацик, І. М'язова, І. Наместнікова та інші. Наукові досягнення у рамках проблематики «міжкультурна комунікація» сьогодні в процесі формування, над ним працюють В. Андрущенко, І. Аносов, Н. Висоцька. О. Гриценко, Л. Губерський, І. Дзюба, П. Донець, В. Євтух, А. Єрмоленко, Г. Касьянов, М. Кушнарьова, Л. Нагорна, М. Обушний, П. Скрипка [2]. При цьому нерозробленим залишається аспект процедурного втілення процесу формування навичок міжкультурної комунікації учнів. Нами запропоновано структурно-функціональну модель формування навичок міжкультурної комунікації учнів, яка може бути використана у навчально-виховному процесі. Модель складається з 1) мотиваційного, 2) реалізація (практично-діяльнісного); 3) прогностичного компонентів.

Основними визначеними в моделі завданнями: є сприяння розвитку міжкультурних особистостей, здатних до міжкультурного діалогу, володіють знаннями про особливості міжкультурної комунікації і забезпечити комунікативні потреби спілкування. Наукова новизна визначається: створенням інноваційної моделі простору закладу освіти (НВК№16) для формування міжкультурної комунікативної компетентності в умовах полікультурного середовища; розробкою ролі міжкультурної комунікації в середовищі учнів, батьків і педагогів, які представляють різні етноси та релігійні конфесії, що мають першочергову значущість у поліетнічному та полікультурному суспільстві; визначенням сутності феномену «полікультурно-освітнього збагачуючого середовища», його впливу на основні параметри діяльності педагогічного та учнівського колективів, на формування особистісних сенсів та ціннісних орієнтацій. У процесі перевірки створеної моделі полікультурно-освітнього збагачуючого середовища на практиці важливе значення має індивідуальність учителя, який формує досвід. Педагог, який володіє свободою самовираження, уміє керувати власним розвитком, може спрямовувати свої творчі сили на пошук нових шляхів навчання і виховання учнів. З метою залучення вчителів Мелітопольського НВК №16 ММР ЗО до пошуку творчого професійного шляху, набуття власного «почерку» з 2015-2016н.р. впроваджено курикулум як модель професійного зростання. Індивідуальний курикулум допомагає педагогу визначити свої сильні й слабкі сторони, постійно формувати в собі внутрішній стрижень особистісного зростання, що є неодмінною умовою досягнення професіоналізму. Вибір зазначеної моделі професійного зростання педагога НВК №16 зумовлено вимогами часу. Курикулум, порівняно з традиційним планом самоосвіти, надає ряд переваг. Відомо, що інновації в професійній діяльності сприймає лише незначний відсоток колективу. У кожному закладі освіти є вчителі-новатори, які прагнуть відійти від традиційних технологій навчання, впроваджують нововведення, створюють епізодичний імідж школи. Але реформування освітньої галузі змінює цей стереотип. До реалізації завдань Нової української школи повинен бути готовий кожен освітянин без винятків. Саме застосування курикулуму як моделі професійного самовираження педагога дозволяє залучити до процесу самопроектування кожного члена підколективу.

Курикулум професійного зростання педагога НВК №16 складається з таких базових компонентів: цілі професійного самовдосконалення; змістові основи самоосвіти; педагогічні

стратегії (методи, форми організації самоосвіти, необхідні для досягнення поставлених цілей); критерії оцінки власної діяльності. Творчою групою НВК №16 створено модель інноваційної діяльності педагога, яка розроблена на засадах рефлексивно-діяльнісного, соціально-психологічного, індивідуально-творчого підходів (за рекомендаціями авторів статті).

Низка соціологічних досліджень, проведених навесні-влітку 2018 р. доводить, що вибір спільного європейського майбутнього і відповідна ідентифікація абсолютної більшості населення України як європейців стали незаперечним, більше того, незворотнім фактом сучасної української дійсності. При будь-яких політичних розкладах в країні орієнтація українців на євромайбутнє залишиться незмінною. «Прозахідна орієнтація стає елементом політичної свідомості». Як відомо, під колективною ідентичністю в сучасній науці розуміється певний образ, уява, «...котрий група конструює відносно самої себе і з яким ідентифікують себе всі члени групи. Колективні рівні ідентичності об'єктивно та нерозривно пов'язані з індивідуальними, на якому відбувається формування індивідуальної тотожності, встановлюються емоційні зв'язки індивіда з усталеними у суспільстві політичними та соціальними інститутами.

Дослідник І. Аносов констатує: «Нові пояснення та знання, які можуть створюватись навмисно для формування нової групи їх носіїв, укладаються в дискурс і можуть бути почерпнуті з нього. Наступним кроком в конструюванні нової колективної ідентичності є поширення цього дискурсу, що потребує доступу до основних каналів комунікації в суспільстві. І нарешті, третій крок – це створення умов, в яких нове знання буде реалізовуватись, і перетвориться в ідентичність» [1]. Цілеспрямоване виховання не лише національної, але і цивілізаційної – європейської колективної ідентичності, насамперед, у школі дозволить українцям уникнути багатьох проблем та бід, наприклад, розколу країни. У контексті освітніх інновацій у навчальному закладі особливе місце займають концепції, що пов'язані з поняттям середовища полікультурного освітнього простору, які теоретично і методично обґрунтовані. Такий полікультурний освітній простір є багатоваріантним, що забезпечує вільний розвиток школяра в освітньому процесі.

Згідно даних наших досліджень, дидактичними умовами здійснення такого підходу до побудови навчально-виховного процесу і педагогічного спілкування є організація міждисциплінарного навчання і спілкування. Сьогодні освіта носить переважно предметний характер, не дозволяючий в необхідній мірі формувати в учнів наукову картину світу, наукове мислення, здатність до вирішення нестандартних життєвих задач, методів самоконтролю й самооцінки своєї діяльності. Міждисциплінарне навчання здійснюється за допомогою систем міжпредметних, комплексних, цікавих для учнів завдань. В психолого-педагогічній літературі доведене значення структурування змісту освіти, яке забезпечує генералізацію знань та вмінь учнів, котрі виконують комплексні міжпредметні творчі завдання. Разом з тим, використання таких завдань у навчанні не оправдано мало (хоча вчителі-новатори широко і успішно їх застосовують). Новий методологічний підхід до побудови педагогічної взаємодії з учнями в процесі навчання, як пише Л. Афанасьєва, передбачає: в додаток до одно предметного навчання – розробку, планомірне використання, діагностику якості виконання та корекцію методів виконання учнями систем обов'язкових міжпредметних творчих (проблемних завдань, які ускладнюються в міру переходу від класу в клас) навчальних основ, узагальнюючих на міжпредметній основі засвоювані ними знання і способи дій, що забезпечують можливість зробити учням вибір завдання, планувати, сам організовувати і самоконтролювати свою діяльність у процесі виконання завдань; створення атмосфери престижності виконання таких завдань і всебічна планомірна педагогічна допомога учням у процесі їх вирішення (починаючи від стимулювання пізнавальних інтересів, допомоги у виборі завдань, підборі літератури, формування відповідних засобів пізнання і вирішення та закінчуючи формуванням оціночних дій учнів у процесі виконання завдань) – все це забезпечує узагальненні педагогічні основи організації спілкування учителів і учнів, їх тісну взаємодію на міжпредметній основі (що зараз практично не має місця); аналіз індивідуальних особливостей пізнавальної діяльності учнів у процесі вирішення нетрадиційних задач, вибір педагогічно адекватних корекційних впливів; розвиток і корегування способів спілкування та взаємодії учнів та вчителів у процесі вирішення

таких задач, що дозволяють удосконалювати рівні здійснення педагогічного спілкування у навчальному закладі [2, с. 15].

Культурно-освітній простір України характеризується складністю та різноманітністю виховних традицій, етнокультурних утворень, навчально-виховних закладів, форм взаємодії суспільно-політичних організацій і школи. Сучасні положення етнокультурології та етномистецтвознавства є основою моделювання освітніх систем з урахуванням реальних умов дійсності. Важливість полікультурної освіти проглядається і в сучасних концепціях освіти і виховання на Україні. Надаючи пріоритети українській національній культурі, в документах зазначається, що одним із принципів формування всебічно розвинутої особистості є прилучення дітей до вивчення історії рідного краю, його фольклору, побуту, художньо-естетичних традицій, «акмуляція художнього досвіду поколінь певного регіону, етнічної групи, народу в цілому», «рівноправність інонаціонального й національних компонентів» [3, 4], прищеплення шанобливого ставлення до культури, звичаїв, традицій всіх народів, що населяють Україну [3, 6], «розвиток загальноосвітніх навчально-виховних закладів, у яких навчаються діти національних меншин і проведення їх мережі у відповідність з національним складом регіонів України» [3, 6], «формування особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу, сучасної європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя і праці у світі, що змінюється, виховання людини демократичного світогляду, яка поважає громадянські права і свободи, традиції народів і культур світу, національний, релігійний мовний вибір кожної людини» [6].

Звернення уваги учнів не лише на спільне в культурі різних етнічних спільнот – чим більше вони дізнаються про індивідуальні особливості інших культур, тим зрозуміліше їм будуть чужі вчинки, погляди. Розуміння – запорука злагоди. Слід завжди знаходити в глибинах кожної етнокультури підстави толерантності, взаємоповаги та терпимості. Наприклад, у приказках, казках, побуті. Особливе місце в цьому належить традиціям – своєрідним способом нагромадження соціального досвіду людей, умовою розвитку культури. У контексті сказаного зрозумілим є те, що вищим виховним потенціалом наділене мистецтво з притаманними йому можливостями формувати свідомість і підсвідомість, інтелектуальну, емоційно-чуттєву та вольову сфери, моральне і фізичне здоров'я людини. Інтеркультурність дає змогу збагнути дітям на основі власного досвіду, що всі культури породили подібні форми мистецького вираження. Мистецтво – це ідеальний посередник для спілкування, найвірніший шлях до відкриття, визнання й оцінки різних культур. Мистецтво – це своєрідне віддзеркалення цивілізації, універсальний спосіб мислення, здатний формувати людину розумну і духовну. Цінності мистецтва важливі також з огляду на сучасне існування дітей і молоді в полікультурному просторі. Завдяки універсальності художньо-образної мови, вони загодовують і передають зрозумілу для різних народів інформацію, дають змогу вступати в невербальний діалог з різними культурами минулого і сучасності, розуміти інших і розширювати таким чином свій власний духовний світ. Таким чином, сучасні культуротворчі процеси в Україні, потреба в людині гуманній, духовній, толерантній, здатній до співпраці на світовому рівні віддають пріоритети художньо-естетичному вихованню, що ґрунтується на найголовніших принципах демократизації, природо- та культуровідповідності, органічному поєднанню універсального (загальнолюдського), національного (державного) і регіонального (етнолокального, краєзнавчого). Високий рівень культури спілкування педагога виступає істотною умовою оптимізації навчально-виховного процесу, детермінує соціально-психологічний клімат у виховному колективі, міцність і конструктивність міжособистісних відносин, забезпечує комфортність спілкування у системі «вчитель-учень» – стресостійкість самого педагога. Разом з тим практика роботи школи свідчить: найбільш утруднення учителів-початківців пов'язані саме з комунікативним боком педагогічної діяльності, що є наслідком недостатньої зорієнтованості навчального процесу вишу на формування культури професійно-педагогічного спілкування майбутніх вихователів.

Відзначимо перш за все три моменти, принципово важливих, на наш погляд, в пошуку відповіді на виниклі запитання. По-перше, вказана система повинна будуватись за цільовим принципом, добре перевіреному і «працюючому» в подібного роду побудовах. Причому цілком

функціонування цієї системи повинне виступати формування культури спілкування педагога, оскільки культура спілкування – це якісна, багатомірна і універсальна характеристика особистості як суб'єкта спілкування, котра об'єднує діяльність спілкування та його спрямованість цілісно, завжди виявляє не лише здібності, але й ідейно-класові позиції та потреби «носія» культури. Ця ціль в її розгорнутому вигляді (тобто як багатоманіття структурних елементів у їх системності) і представляє зміст підготовки майбутніх педагогів до професійного спілкування.

По-друге (і це логічно випливає з попереднього твердження), стає зрозумілим, що під час розробки теоретичних основ формування особистості вихователя як суб'єкта спілкування базовим, ключовим повинне виступати об'ємне і конструктивне поняття «культури педагогічного спілкування» як інтегральний еталон соціальної та професійної зрілості педагога в сфері спілкування. Всі інші поняття або ж: 1) стоять рангом вище на ієрархічній понятійній драбині і в міру цього занадто абстраговані для конкретної цілі, що має місце в нашому випадку; або 2) виступають як складові структурні одиниці культури особистості в сфері спілкування (наприклад, «знання», «уміння», «потреби», «настанови» тощо) або 3) як її емпіричний прояв і наслідок («комунікативна активність», «такт», «стиль», тощо).

По-третє, рівень розвитку культури спілкування конкретного вчителя, що отримуємо на «виході» системи підготовки майбутніх фахівців до професійно-педагогічного спілкування, може слугувати узагальненим критерієм ефективності функціонування цієї системи.

Полікультурно-освітній простір – це розвивальна цілісність, структурний компонент якого використовуються суб'єктами освітнього процесу для засвоєння і трансляції гуманістичних цінностей. Історія Мелітополя наводить немало відомих прикладів успішної реалізації життєвих планів працьовитих і креативних особистостей різних національностей у нашому краї. Релігійні громади на теренах міста сьогодні репрезентують вірники православної, греко- та римо-католицької, протестантської, мусульманської, караїмської, іудаїстської, буддистської, крішнаїтської конфесій. До безсумнівних культурних переваг Мелітополя слід віднести й добросусідські відносини та взаємоповагу представників його близько 100-та національностей, народностей і етнічних груп. Найважливішою віхою розвитку багатонаціонального Мелітополя стала його участь в Програмі Ради Європи «Інтеркультурні міста», прийнятої в 2008 році, що спричинилась усвідомленням потреби вдосконалення підходів міської громади до формування образу інтеркультурного міста. На практиці це означає визнання цінностей різних культур та їхніх прав брати участь у створенні спільної ідентичності, яка визначена різноманітністю, плюралізмом і повагою до прав і основних свобод людини [2].

У числі освітніх інновацій особливе місце посідає концепція, що визначає роль полікультурно-освітнього середовища та мультикультурного простору у формуванні особистості. Концепція полікультурного освітнього середовища поглиблена поняттям «збагачуюче» – ПКОЗС (полікультурно-освітнє збагачувальне середовище), яке не тільки відкриває нові можливості, але й висуває підвищені вимоги до особистості, до його здібностей самоорганізації, самоосвіти, саморозвитку. Розвиток нетворкінгу зі школами – партнерами через широкую онлайн-мережу, можливість участі у чатах, обговоренні проблем, висловлюванні свого ставлення до запропонованих дискусійних питань; використання мовних ігор сприяло підвищенню мотивації до засвоєння іноземного мовного матеріалу та подальшого його використання в спілкуванні з однолітками з усього світу. Перспективність використання мережевих технологій, зокрема e-Twinning Plus, PASCH-net тощо, на відміну від традиційних методів навчання полягає у створенні умов для спілкування школярів з однолітками усіх країн світу у режимі on-line. Лінгвістичний клуб «Поліглот» - важлива складова у формуванні полікультурного простору НВК №16. Мета діяльності клубу – ознайомлення учнів інтеркультурного НВК №16 з культурою іншомовних країн та вдосконалення їхніх мовленнєвих навичок шляхом спілкування з носіями мови. Шкільний клуб - це освітній простір, який відкриває дорогу до дорослого життя, сприяє відчуттям радості пізнання і спілкування. Плідна співпраця з волонтерами Корпусу Миру США в Україні сприяла залученню учнів до активної участі у таких заходах, як «Жива бібліотека», «Клуб юних лідерів та волонтерів», тренінг «Профілактика ВІЛ/СНІДу», «English +» тощо. У

співпраці з волонтерами Корпусу Миру США в Україні, які після завершення своєї служби підтримують зв'язок з колективом НВК №16 та лінгвістичним клубом, зокрема в онлайн-режимі, започатковано «Школу волонтерів».

Інноваційною складовою полікультурного простору є мовний табір як засіб формування міжкультурної компетентності учнів. Програма мовного табору була складена таким чином, щоб щоденна діяльність дітей забезпечила вдосконалення різних аспектів володіння мовою та формування МКК. Відповідно до тематичних днів систематично проводилися вікторини, квести, конкурси, творчі лабораторії, мовні майстерні, рольові та лінгвістичні ігри, екскурсії до етнічних локацій англійською мовою.

Іншою інноваційною складовою полікультурного простору є «Тиждень проектів», під час якого створюються умови для участі в проектній діяльності класних керівників, учителів учнів та батьків школи. Мета «Тижня проектів» – підвищення проектної культури всіх суб'єктів освітнього процесу, практичне моделювання проектної форми організації позанавчального процесу, формування міжкультурної комунікації. За 5 років під час «Тижня проектів» було розроблено й презентовано 20 проектів, спрямованих на формування навичок МКК. Практичний досвід діяльності НВК підтверджує результативність застосування методу проектів для організації такої співпраці учасників проекту, де відбувається справжнє взаєморозуміння під час акту міжкультурної комунікації, яка вимагає неординарних особистих якостей, здатності до самопізнання, до вмілого та толерантного сприйняття історичної спадщини і своєї і чужої культури. Найцікавішими проектами можна назвати «Навчаймося разом. Болгарія», «Навчаймося разом. Чехія», «Навчаймося разом. Німеччина», «Навчаймося разом. Польща», «Навчаймося разом. Словаччина», «Навчаймося разом. Корея», «Калейдоскоп культур», «Шкільне Євробачення», «Пізнаємо Європу разом», «Моя школа - інтеркультурна», «Мелітополь - інтеркультурна столиця України», «Життя без конфлікту», «Полікультурне спілкування». Дуже важливо навчити учнів толерантної поведінки. Перш за все, такий стиль поведінки ми очікуємо від учителя.

Толерантний педагог усвідомлює, що його сприймають як взірць, опановує (і використовує відповідні навички для розвитку діалогу й мирного вирішення конфліктів; заохочує творчі підходи до вирішення проблем; забезпечує умови для спільної конструктивної активності учасників освітнього процесу й для особистісних досягнень, не підтримує агресивну поведінку або загострене суперництво; сприяє залученню учнів і батьків до прийняття рішень і розробок програм спільної діяльності; вчить критично мислити й цінувати позиції інших; чітко формулює власну позицію в суперечливих питаннях; цінує культурну різноманітність і створює умови для визнання культурних відмінностей і їх проявів у житті. Створена в НВК «Шкільна служба порозуміння» не тільки допомагає вирішувати міжособистісні конфлікти, а й розуміти процес медіації та ролі медіатора в ньому, отримати засоби комунікації для перенесення фокусу на взаємовигідні рішення та відпрацювати техніки ефективного медіатора.

Результати, отримані в процесі пошуково-дослідницької діяльності НВК №16:

1. Створено полікультурне освітнє збагачувальне середовище закладу освіти.
2. Розроблені рекомендації по впровадженню мережових технологій на прикладі платформи e-Twinning Plus в освітній процес та критерії оцінювання рівня сформованості комунікативної компетентності учнів 3-11 класів (автори вчителі англійської мови Савченко Н.М., Тарасенко О.В.).
3. Створено систему формування міжкультурної компетентності учнів через участь у реалізації національних та міжнародних проектів за підтримки Британської Ради, Євросоюзу, Корпусу Миру США, освітніх програмах корпорації Intel та ін. Такі проекти передбачають виконання завдань і спілкування учнів у реальному (face-to-face) та віртуальному (online) режимі.
4. Систематична участь у Європейській програмі e-Twinning Plus сприяє формуванню у учнів розуміння природи конфліктів, важливості їх вирішення, поняття взаємозалежності й універсальності прав людини і дитини, а також усвідомлення відповідальності за слова, рішення та дії в локальному та глобальному масштабі, розвивають навички полікультурного спілкування,

толерантного ставлення один до одного, сприяє опануванню культурного іншомовного та Інтернет-спілкування тощо.

5. Освітній процес НВК №16 доповнено діяльністю літнього мовного табору.

6. Створено умови для розвитку МКК учнів та вчителів у рамках реалізації постійнодіючого українсько-польсько-німецького проекту «З двох роби три». З 2014 року в ньому взяли участь 64 учні та 7 вчителів.

7. Проведено 2 міні-Ed Camp (не)конференції на базі НВК № 16 для освітян Запорізької області, 2017 р., 2018 р.

8. Створено «Шкільну службу порозуміння» або «Школу медіації».

Здобутки педагогічного колективу НВК №16 висвітлено в методичному журналі «Директор школи» видавництва ТОВ «Шкільний світ» №11-12, 2018 р. та представлено на IX Міжнародній виставці «Сучасні навчальні заклади – 2018» у номінації «Упровадження сучасних засобів навчання, проектів, програм і технологій для вдосконалення та підвищення ефективності освітнього процесу», Київ, 2018 р., Срібна медаль. На сучасному етапі колектив НВК №16 працює над зміцненням шкільної автономії, демократизації освітнього процесу та шкільного простору, налагодженням партнерських стосунків між шкільною та місцевою громадами, формування компетентної особистості, яка має навички життєвого проектування, високий рівень комунікативної та полікультурної компетентності, в рамках Програми підтримки освітніх реформ в Україні «Демократична школа», яка реалізується Європейським центром ім. Вергеланда у співпраці з МОН України та Радою Європи. Колектив НВК №16 отримав сертифікати, що засвідчують реалізацію шкільних проектів з метою запровадження демократичних змін у школі, участь у II етапі проекту «Найбільший урок у світі» та підтримку Глобальних цілей сталого розвитку, організацію і проведення Всесвітнього Дня Гідності тощо.

Список використаних джерел

1. Аносов І.П. Сучасний освітній процес: антропологічний аспект / Іван Павлович Аносов. – К.: Твім інтер, 2003. – 391 с.
2. Афанасьєва Л.В. Місце ціннісних орієнтацій в утвердженні життєвих пріоритетів студентської молоді / Л.В. Афанасьєва, Л.Ф. Глінська, З.О. Мітій // Постметодика. – 2002. – №7-8 (45-46). – С.15-19.
3. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ ст.) // Освіта. – 1993. – №44-46.
4. Концепція естетичного виховання учнівської молоді в умовах відродження української національної культури // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – К.: Освіта, 1992. – №5.
5. Костюк Г.С. Психологія / Г.С.Костюк. – К.: Рад. школа, 1968. – 571 с.
6. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХХІ столітті. – К.: Шкільний світ, 2001. – 24 с.

УДК 316. 48: 316. 346

Пержун Володимир Васильович

Кандидат соціологічних наук, доцент

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ЕМПІРИКО-СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ: ВИМІРИ ПОВЕДІНКОВИХ ЕФЕКТІВ ОЦІНКИ МИНУЛОГО УКРАЇНИ

У статті розглядаються проблемні питання історичного минулого, його оцінки і ставлення до нього з точки зору соціологічного мислення, історична пам'ять та її місце і роль у процесі виміру поведінкових ефектів оцінки минулого. Емпірико-соціологічний аналіз історичного минулого, історичної пам'яті мають не тільки науковий характер, але й практичний, оскільки дані процеси впливають на сучасність і ті не прості події, що відбуваються в Україні на сучасному етапі розвитку.

Ключові слова: історична пам'ять, історичне минуле, історична свідомість, поведінкові ефекти, соціологічний вимір, емпірико-соціологічні дослідження, оцінка минулого.

Актуальність проблеми. Особливістю соціології як науки, від початку свого становлення є те, що вона зверталася і продовжує звертатися до практичних прикладних проблем. Розвиток соціологічної теорії відкриває нові можливості для емпіричного вивчення соціально-історичних